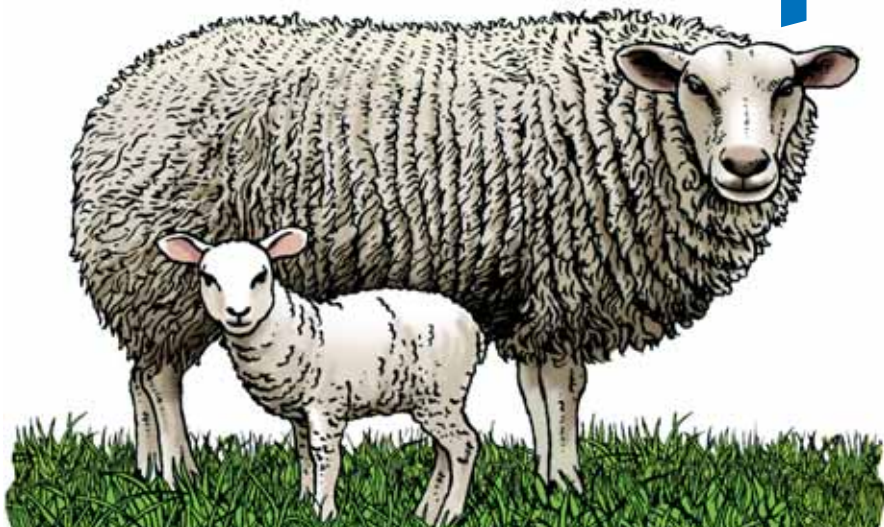

Het schaap

Docentenhandleiding voor basisscholen

Dit lesproject is bestemd voor groep 7/8 van het basisonderwijs. Na deze les weten de leerlingen meer over het schaap, de verschillende rassen, de schapenhouderij en -fokkerij, vlees-, melk- en wolproductie en het (offer)schaap in de islam. Deze les hoort bij het stripverhaal 'Het schaap'. De strip is als vier pagina's A4 te downloaden via www.vleesvanfoktotkok.nl. Op deze website zijn lesprojecten te vinden die aansluiten bij het project 'Het schaap'. Het project 'Vlees van fok tot kok', met een dvd en een wandplaat, is gratis verkrijgbaar via de website of via het Productschap Vee en Vlees, Postbus 460, 2700 AL Zoetermeer.

'Het schaap' is een uitgave van het Productschap Vee en Vlees in samenwerking met Het Kleine Loo.

Redactie en productie: PRLT Communicatie, Zoetermeer Illustraties: Hilbert Bolland

Vormgeving: Ton Wienbelt Druk: Joh. Enschedé Amsterdam BV

Tweede druk, mei 2009

LESAANPAK

U kunt de les over de schapenhouderij op verschillende manieren aanbieden:

A. Klassikaal.

Vertel aan de hand van het stripverhaal over het nut van schapen en over de schapenhouderij in Nederland en laat de kinderen individueel opdrachten uit deze docentenhandleiding maken.

B. Werken in kleine groepjes.

Verdeel de klas in groepjes en laat deze na een korte introductie opdrachten maken uit de docentenhandleiding. Laat de groepjes rouleren. Behandel de antwoorden klassikaal.

C. Werken in groepjes en laten presenteren.

Verdeel de klas in groepjes, laat elk groepje een of enkele opdrachten doen en laat ze de uitkomsten aan elkaar presenteren (een van de algemene kerndoelen). Laat de leerlingen de gepresenteerde antwoorden eventueel aanvullen met de conclusies van andere groepjes.

LESSEN

- Kiest u voor een klassikale les, dan kunt u het stripverhaal uitdelen en met de kinderen in het kort de inhoud van de pagina's doornemen. Daarna laat u de kinderen de **roodgemarkeerde opdrachten** op de **bladzijden 3, 4, 5 en 6** maken.
- Kiest U voor variant B, dan heeft u een aantal activiteiten voorbereid en de materialen hiervoor al klaargezet. Maak kopieën op A4 formaat van de opdrachten en werkbladen. Verdeel de groep in kleine groepen en laat de kinderen zo'n tien à vijftien minuten met een activiteit bezig zijn. Hierna rouleren de groepjes totdat de kinderen alle activiteiten gedaan hebben.
- Bij deze variant kiest u een aantal activiteiten en zet hiervoor de materialen klaar. U verdeelt de groep in kleine groepjes en laat elk groepje één of enkele opdrachten uitvoeren. Hierna doet elk groepje hiervan verslag.

AFSLUITING

Ter afsluiting van de les bespreekt u de gemaakte opdrachten. De kinderen verbeteren eventueel de antwoorden. Bij variant B en C geeft elk groepje een presentatie.

INTRODUCTIE VAN HET ONDERWERP

Vraag de kinderen wat ze over het schaap weten te vertellen. Stel vragen als: Heb je wel eens een schaap gezien. Waar (dijk, heide, weiland, stal). Welke nuttige producten komen er van het schaap (vlees, wol, mest, melk). Wat wordt van wol gemaakt (dekbedden, dekens, kleding). Heb je een kledingstuk aan waar wol in zit. Hoe weet je dat (labeltje, wolmerk). Heb jij wel eens wat van een schaap gegeten (vlees, kaas). Hoe smaakte dat? Meer lesideeën: www.kinderpleinen.nl/showPlein.php?plnId=362#. Info over het schaap in de islam en het jodendom staat op www.vleesvanfoktotkok.nl.

WERELDSCHAPEN

In Nederland zijn meer dan zestig schapenrassen. Dat zijn niet alleen heideschapen, maar ook rassen die om hun melk, hun smakelijke vlees of om de kwaliteit van hun wol worden gehouden. Of omdat ze zo mooi zijn om te zien. De rassen komen uit Frankrijk, Groot-Brittannië (onder andere Schotland, Wales, de Shetland-eilanden, de Hebriden), België, Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland, Finland, Hongarije, Noorwegen, Zweden, Spanje, Litouwen, Polen Rusland, Kameroen, Barbados, Oezbekistan. Het merendeel van de bijzondere rassen in Nederland komt van oorsprong uit Groot-Brittannië en wordt gehouden door hobbydierenhouders.

Opdracht

Kleur op deze wereldkaart de hierboven genoemde landen waar de schapenrassen in Nederland vandaan komen. Zoek ze op in je atlas. Weet je ook de hoofdstad van die landen? Schrijf die erbij.

SCHAAPACHTIG REKENEN

- A. Een schapenhouder heeft 24 ooien (vrouwjtjesschapen). Die leveren hem jaarlijks dubbel zoveel lammeren op. Dat zijn lammeren. Een jong schaap wordt pas geslacht als het zes maanden is. Hoeveel kilo vlees leveren al die lammeren hem uiteindelijk op, als je weet dat een geslacht jong schaap gemiddeld 36 kilo weegt en er na het slachten zo'n 17 kilo vlees voor consumptie overblijft?

- B. Onze schapenhouder heeft ook drie rammen (mannetjesschapen). De rammen en ooien worden ieder jaar geschoren. Ooien en rammen leveren per jaar elk 4 kilo wol op. Hoeveel kilo wol heeft onze schapenhouder in één jaar?

- C. De schapenhouder melkt zijn 24 ooien twee keer per dag. Een ooi geeft per dag 4 liter melk. Hoeveel liter melk heeft hij van zijn kudde? Dat is elke dag... liter. Voor één kilo schapenkaas is 6 liter melk nodig. Hoeveel kilo kaas kan hij dan op een dag maken?

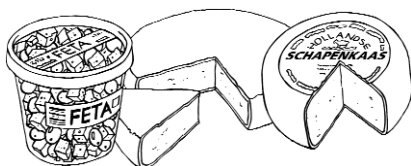
Opdracht

Maak de rekensommen van A, B en C en schrijf hier de antwoorden op.

- A. _____ lammeren
_____ kilo vlees
- B. _____ kilo wol
- C. _____ liter melk
_____ kilo kaas

weetje SCHAPENKAAS

Een wereldberoemde schapenkaas is de feta. Dat is een witte kaas zonder korst. Hij is heel korrelig en heeft een zoute smaak. Blokjes fetakaas zitten vaak in salades. De feta komt uit Griekenland.

Een beroemde Franse schapenkaas is de Roquefort, een schimmelkaas met blauwe aders. Deze kaas wordt gemaakt van rauwe schapenmelk.

SCHAPENSTUKJES VOOR EEN PUZZEL

Opdracht

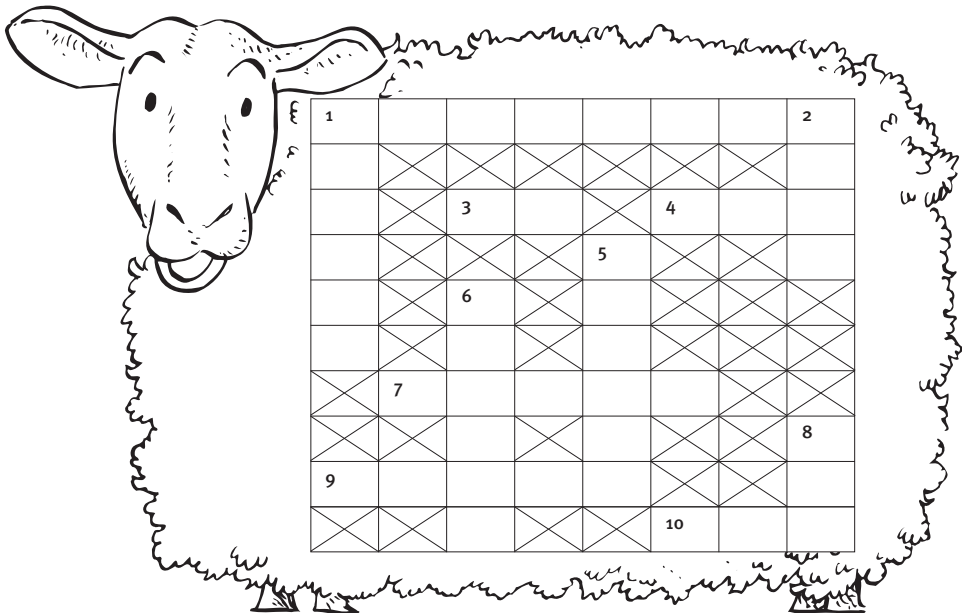
Hieronder staan uitdrukkingen die met schapen te maken hebben. Zet het ontbrekende woord in de puzzel. Kijk in je woordenboek, als je het woord niet weet. Weet je ook wat deze spreekwoorden en gezegdes betekenen? Schrijf dat op. Een gezegde dat niet in de puzzel staat, is 'Onder de wol gaan'. Jij weet vast wel wat dat betekent!

Horizontaal

1. Veel ge..... en weinig wol
3. De schaapjes .. het droge hebben
4. Hij is door de ... geveerd
7. Er gaan veel schapen in een hok
9. Zoek geen schaap met vijf
10. Als er één schaap over de ... is, volgen er meer

Verticaal

1. Laat je niet als een lam naar de bank leiden
2. Een in schaapskleren
5. De van de schapen scheiden
6. Hij is het schaap van de familie
8. Zo mak als een ...

SCHAPENFOKKERIJ

Schapenhouders willen alleen schapen met de allerbeste eigenschappen. De meeste schapen worden gehouden voor het vlees en de wol. Ook is er een beperkt aantal bedrijven dat schapen alleen houdt om te melken. Een schapenfokker gebruikt alleen de sterkste en gezondste dieren met de beste eigenschappen om mee verder te fokken. Ook mag het schaap geen gebreken hebben, zoals een kreupele poot of maar één speen. Het liefst heeft een fokker bovendien lammeren van een schaap dat erg vruchtbaar is en twee of meer lammeren krijgt. Schapen worden na hun geboorte ingeschreven in het schapenstamboek. De schapenhouders kunnen zo later altijd precies achterhalen wie de voorouders van een schaap zijn.

Hoe belangrijk een bepaalde eigenschap van een schaap is, hangt af van het doel waarvoor het dier wordt gehouden. Voor een schapenhouder met vleeschapen bijvoorbeeld is de hoeveelheid melk die een schaap geeft minder belangrijk dan de bevleesdheid.

Opdracht

Hieronder zie je een lijst met erfelijke eigenschappen van een schaap. Zet bij elk schaap een kruisje als je die eigenschap belangrijk vindt. Zet twee kruisjes als je die heel erg belangrijk vindt. Zet een minnetje als je een eigenschap niet wilt. Zet een nulletje als je het niet zo belangrijk vindt. Schrijf ook op waarom je een eigenschap belangrijk of onbelangrijk vindt.

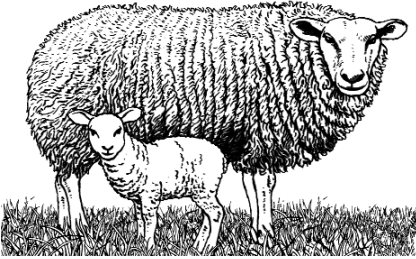
	vleesschaap	melkschaap	heideschaap
Geeft veel wol			
Geeft veel melk			
Is groot			
Heeft een grote staart			
Krijgt meer dan twee lammeren			
Leuk om te zien			
Heeft veel vlees			
Heeft één speen			
Krijgt één lam			
Gevoelig voor besmettelijke ziekten			

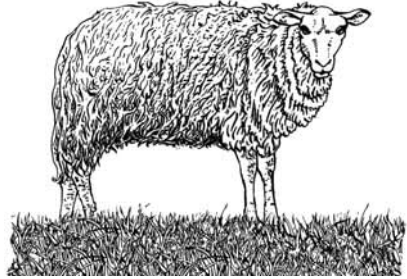
MIJN MOOISTE SCHAAP

Hieronder zie je afbeeldingen van verschillende schapenrassen. Welk schaap vind je het mooist? Wat vind je er mooi aan?

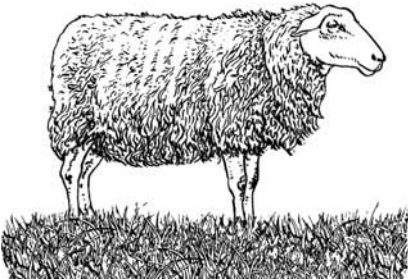
Texelaar

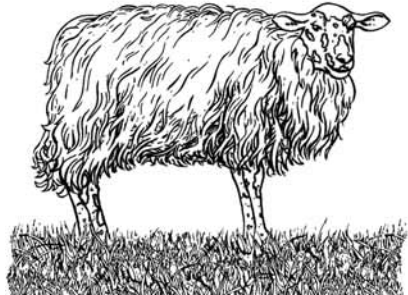
Veluws heideschaap

Kempische heideschaap

Mergellandschaap

Schoonebeker

Zeeuws/Fries melkschaap

WOL

Lees deze tekst aandachtig door. Maak daarna de opdrachten van het getekende werkblad. Daarvoor heb je nodig: een pluk schapenwol van de kinderboerderij (of van een schapenboer) of een knot breiwol.

Voor het schaap is zijn wollen vacht erg belangrijk. Het is zijn regenjas, winterjas en zomerjas tegelijk. Als het regent lopen de druppels makkelijk van de vette wol af. In de winter houdt de dikke laag wol de kou tegen, er zit een warme laag lucht tussen de gekronkelde haren. Een schaap hoeft daarom 's winters ook niet op stal. 's Zomers houdt de wol de warmte tegen, want dan blijft er koele lucht tussen de haren zitten. Wol isoleert. Vuur krijgt op wol weinig vat. Daarom dragen brandweermannen pakken van zuiver scheerwol. Wol stoot ook vuil af.

Van oudsher werden schapen meestal in mei of juni geschoren, maar tegenwoordig gebeurt dat ook vaak in de winter als de dieren op stal staan. Een schaap dat niet wordt geschoren, verliest in de zomer stukje bij beetje zijn wol. Zodra het dan hoogzomer wordt, is die weer voldoende aangegroeid om verkoeling te geven. De vacht van één volwassen schaap is voldoende om voor drie kinderen een trui te breien. Zo'n vacht weegt drie tot vier kilo.

De kwaliteit wol verschilt per schapenras. De vacht van de meeste Nederlandse schapen gaat meestal naar een bedrijf dat er vloerbedekking, tapijten, dekens en dekbedden van maakt. Die wol is veelal te dik en te stug voor kleding. De fijne wol van bijvoorbeeld Australische schapen is daar veel beter geschikt voor. Het vet in de wol wordt verwerkt in sommige zalfjes die je bij de apotheek koopt. Schapenvet zit ook in make-up. Van wol kun je ook vilt maken. Dat werd heel vroeger al gedaan, voordat ontdekt werd dat je van een schapenvacht garens kunt maken. Vilt wordt nog steeds gemaakt. Een biljart-laken bijvoorbeeld is van vilt.

Vilt maken

Van een pluk wol kun je heel gemakkelijk zelf vilt maken. Doe wat zeepsop en water in een kommetje. Doop de pluk wol erin en wrijf het enige tijd tussen je vingers tot de draden in elkaar zijn gedraaid tot een stevige dikke draad. Zo kun je ook een armbandje van vilt maken.

PROEFJES MET WOL

1

Mijn wol ruikt :

4

Trek je wol uit elkaar.
Wat valt er uit ?

2

Mijn wol is :

geel
wit
bruin
zwart
.....

5

Wrijf de wol tussen je vingers. Wat merk je aan je vingers ?

3

Krijp in je wol en laat de wol weer los.
Wat zie je ?

6

Trek een haar uit de pluk wol.
Teken de haar na.

9

Maak van je wol een lange, dunne pluk.
Draai de pluk tussen je vingers tot een draad.

8

Trek een haar uit je hoofd. Val in :

kleur	mijn haar is	haar van schap is
lengte		
stenkte		
kruel		

7

Hoe lang is de haar ?

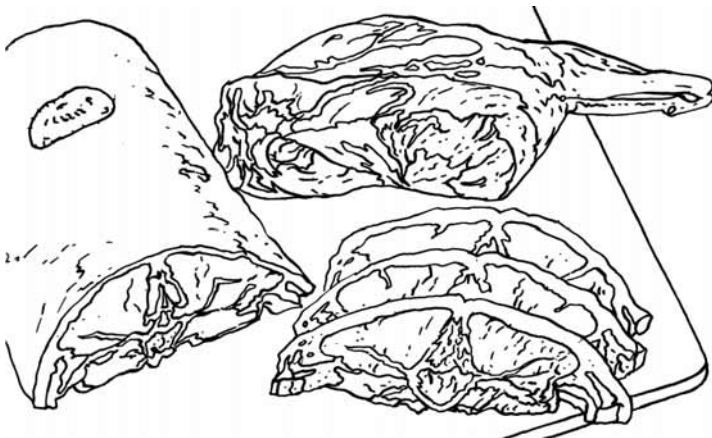
Als een krol
..... cm

uitgerekt
..... cm

SCHAPENSLACHTERIJ

Vleeschapen worden geslacht in een gespecialiseerde schapenslachterij. Dit bedrijf koopt de dieren op de schapenmarkt, van een schapenhandelaar of rechtstreeks bij een schapenhouder. De slachterij verkoopt het vlees aan (islamitische) slagerijen, supermarkten en vleesverwerkende bedrijven in binnen- en buitenland.

OFFERSCHAPEN

In een schapenslachterij is het altijd extra druk als moslims het Offerfeest vieren. Het Offerfeest wordt altijd zeventig dagen na het einde van de Ramadan (de vastenmaand) gevierd. Volgens de regels van de islam moet iedere gelovige dan een schaap slachten van zes maanden of ouder. Dat slachten gebeurt volgens de regels van de islam en door een islamitische slachter. Van het vlees van het geslachte dier wordt een derde weggegeven aan arme mensen, een derde is voor de familieleden en vrienden. De rest is voor het eigen gezin. Zo wordt herdacht dat de profeet Ibrahim niet zijn zoon Ismaël hoefde te offeren aan God, maar een ram mocht offeren. Eenzelfde soort verhaal staat ook in de bijbel.

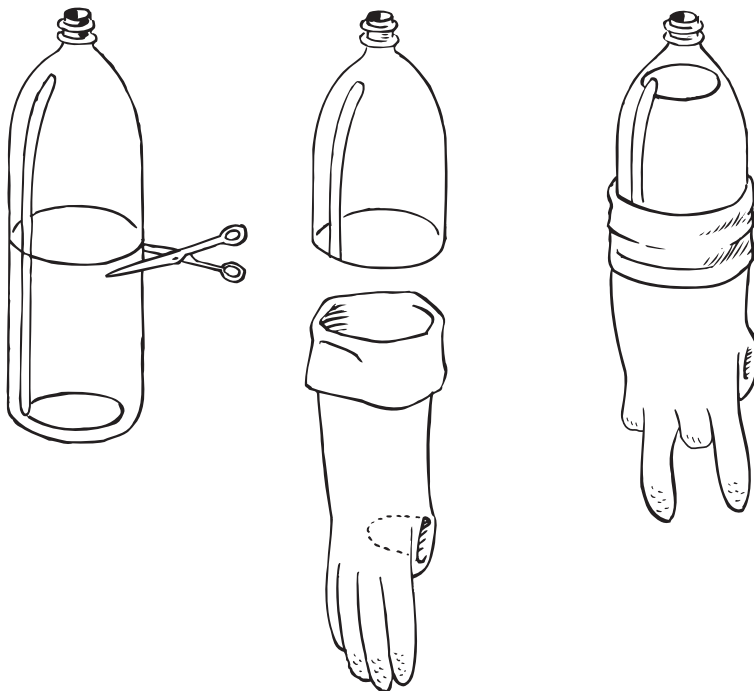
Opdracht

Zoek in de schoolbibliotheek een bijbel of een kinderbijbel en lees daarin het verhaal over Abraham en zijn zoon Isaak. In dit verhaal wordt Abrahams geloof op de proef gesteld. Het verhaal staat in het boek Genesis vers 22. Ibrahim heet in dit verhaal Abraham en Ismaël heet Isaak. Vergelijk de verhalen van het islamitische offerfeest en het verhaal uit de bijbel en schrijf de verschillen en de overeenkomsten op.

ZO MELK JE EEN SCHAAP

Maak eerst van een plastic fles een 'namaak'-schaap. Knip de bovenkant van de plastic fles. Schuif de huishoudhandschoen over de fles. Een schaap heeft maar twee spenen, een koe vier. Om te laten zien hoe een schaap wordt gemolken, duw je de duim, de pink en de middelste vinger van de handschoen naar binnen. Prik met de speld een heel klein gaatje in de vingers die overblijven. Vul de fles met de handschoen met water. Knijp de vingers één voor één van boven naar onder dicht. De 'melk' stroomt nu uit de 'spenen'. Vang de 'melk' op in een schaal.

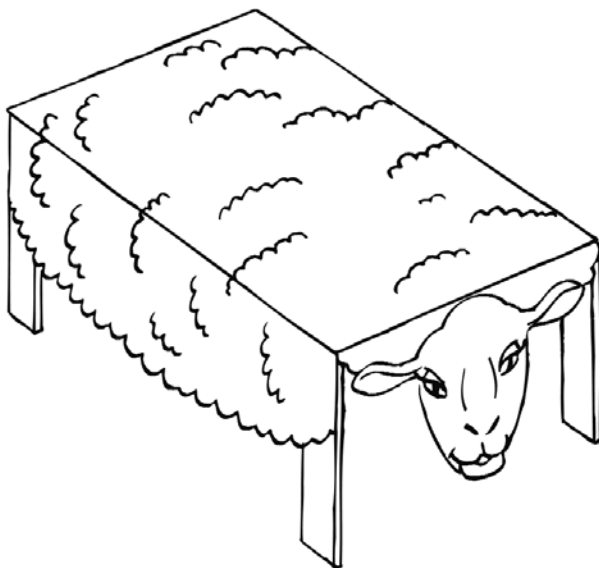
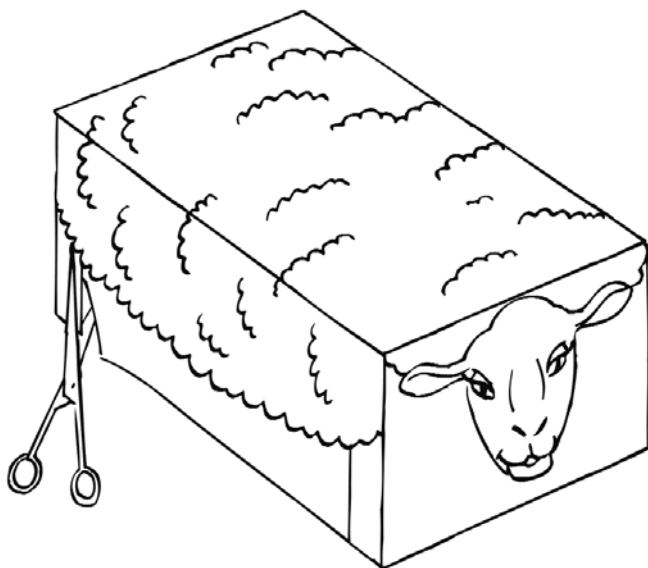
weetje MELK EN KAAS

Voor één kilo schapenkaas is 6 liter melk nodig. Voor één liter koeienkaas is 10 liter nodig. Een melkschaap geeft zo'n 600 tot 800 liter melk per jaar. Schapenmelk is erg voedzaam. Er zit meer vet en eiwit in dan in koeienmelk. Daarom kan van schapenmelk meer kaas en boter gemaakt worden dan van koeienmelk. Als een ooi (vrouwjesschaap) gelammerd heeft, geeft ze zo'n zes à zeven maanden melk, echte melkschapen kunnen dat zelfs acht à negen maanden. Daarna moet er eerst opnieuw een lam worden geboren.

EEN KUDDE NAMAAKSCHAPEN

Teken op een schoenendoos een schaap zoals het voorbeeld op de tekening en knip deze uit. Met al die andere schapen van de klas wordt dat een prachtkudde.

SCHAPENKALENDER

Zo ziet het werkschema van een schapenhouder er uit. Lees deze tekst en maak de opdracht onderaan dit blad.

September Het schapenjaar begint. De schapenhouder zoekt uit zijn kudde de beste ooien (vrouwjesschapen) uit. Die moeten worden gedekt door een ram (mannetjesschaap). Die zet hij bij elkaar in een wei. Te oude ooien verkoopt hij aan een slachterij.

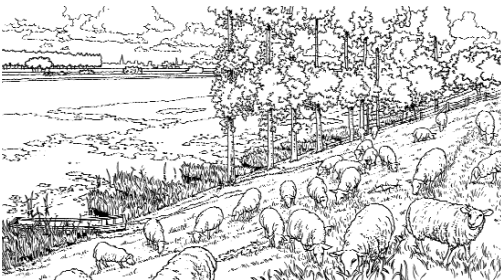
Oktober Een ooi is in de herfst vruchtbaar. Omstreeks half oktober mogen de rammen bij de ooien in de wei.

November, december, januari, februari, half maart De draagtijd van de lammeren. Die duurt vijf maanden min vijf dagen. De drachtige ooien krijgen extra voer (hooi en krachtbrokjes; ook lusten ze bijvoorbeeld voederbieten, pulp, wortelen en aardappelen).

Half maart, april Lammertijd: de lammeren worden geboren. De ooi en haar lammeren blijven na de geboorte enkele dagen in het kraamhok, zodat ze rustig aan elkaar kunnen wennen. Daarna gaan ze terug naar de wei. De lammeren drinken de melk van de ooi. Op een bedrijf met melkschapen melkt de schapenhouder de ooien twee keer per dag. Van die melk wordt kaas gemaakt. Sommige ooien krijgen een drie- of vierling. Dat zorgt voor problemen, want een ooi heeft maar twee spenen. De andere lammeren moeten dus met een fles gevoerd worden of bij een ooi ondergebracht worden die maar één lam heeft.

Eind mei, juni De schapen worden geschoren.

Juni, juli, augustus De lammeren zijn na ongeveer tien weken zelfstandig. Ze eten dan gras, hooi, snijmaïs en krachtvoer. Gras is het belangrijkste voedsel van een schaap. Tot het zover is, krijgen de lammeren melk van het moederschaap of een speciale schapenkunstmelk. Daar zitten alle voedingsstoffen in. De meeste lammeren worden verkocht voor de slacht. Ze wegen dan zo'n 35 tot 45 kilo. De andere groeien op tot fok-, melk- of heideschaap. De schapenfokker verkoop zijn lammeren aan andere schapenhouders of aan een slachterij. De overige blijven om verder mee te fokken.

Opdracht

Op het werkblad 'Een rondje schaap' op de volgende bladzijde zie je allerlei gebeurtenissen op een schapenboerderij.

Knip de plaatjes los en bekijk ze goed.

Leg ze in de goede volgorde, plak ze op het vel papier en schrijf in de rand wat je op de tekening ziet.

WERKBLAD EEN RONDJE SCHAAP

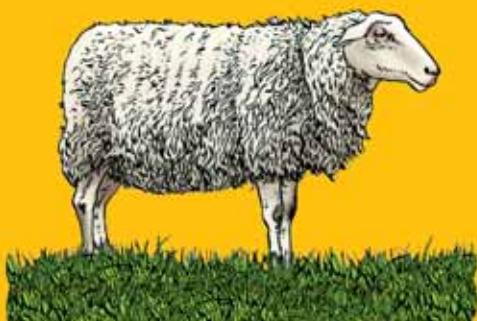
Texelaar

Veluws heideschaap

Kempische heideschaap

Mergellandschaap

Schoonebeker

Zeeuws/Fries melkschaap

